

Європейський досвід кластерного розвитку

У країнах Європейського Союзу розвитку кластерів у туристичній індустрії, як і в інших сферах економіки, приділяється досить велика увага. У 2006 р. схвалено «Маніфест кластеризації у країнах Європейського Союзу», в якому визначено основні напрямки кластерної політики. У 2008 р., у межах європейської президентської конференції з інновацій та кластерів, прийнято «Європейський кластерний меморандум», в якому були підведені деякі підсумки кластеризації та визначені завдання щодо її інтенсифікації. У 2013 р. в програмі «Europe 2020» було сформовано стратегію управління регіональними кластерами під назвою «European clustersintourism».

Кластерна політика ЄС не має директивного характеру, і є, по суті, узагальненням кращих практик і рекомендацій, які поширюються неурядовими організаціями, найвідомішими з яких є: Європейський альянс кластерів (European ClusterAlliance), Європейська група з питань кластерної політики (European clusterpolicegroup), Європейська платформа співпраці кластерів (The European ClusterCollaborationPlatform), а також Кластерна обсерваторія (ClusterObservatory), яка щорічно проводить моніторинг і оприлюднює доповідь «Досконалість кластерів» («Clusterexcellence»), в якій складає їхній рейтинг.

У документі Європейської Комісії «Концепція кластерів та кластерної політики та її роль для конкурентоспроможності та інновацій: основні статистичні результати та засвоєні уроки» йдеться, що кластерні програми країн Співтовариства орієнтовані на удосконалення існуючих моделей кластерів і створення нових. Вони включають сукупність конкретних заходів, ініціатив та обсягів фінансування, спрямованих на їх виконання разом з визначенням відповідальних за їх реалізацію. Секторальна кластеризація розуміється в цьому документі не тільки як галузева приналежність, але і як

перелік характеристик конкурентоспроможних моделей з організації в ньому виробництва товарів і послуг з урахуванням попиту та пропозиції .

Завдяки активній кластерній політиці Європейської Комісії та урядів окремих країн через концентрацію фінансових, виробничих, технологічних, кадрових та інших ресурсів, діяльність підприємств-членів кластерів виявляється ефективнішою за тих, хто у них не приймає участі. Тому і зарплата працівників на підприємствах, що входять до складу кластерів, на 10 % більша, ніж на підприємствах поза кластерами. У результаті 55% загальної суми заробітної плати в Євросоюзі припадає на підприємства-члени кластерів.

Керівні органи ЄС приділяють особливу увагу розвитку кластерів у туризмі, що обумовлено підвищенням ролі туризму в економіці і соціальній сфері. У документах Євросоюзу відзначається, що туристичний кластер являє собою систему інтенсивної виробничо-технологічної та інформаційної взаємодії туристичних підприємств, постачальників базових та додаткових послуг для створення і реалізації туристичних продуктів. Туристичний кластер об'єднує підприємства і організації, які сконцентровані географічно у межах регіону, спільно застосовують спеціалізовану туристичну інфраструктуру, локальні ринки праці та інші функціональні структури господарства.

Метою створення туристично-рекреаційних кластерів вважається підвищення конкурентоспроможності туристичних підприємств і регіонів шляхом підвищення ефективності їхньої роботи, стимулювання інновацій, розвитку нових напрямків діяльності і нових дестинацій. Туристичні кластери утворюються і функціонують на основі таких основних принципів:

- 1) територіальна концентрація суб'єктів господарської діяльності;
- 2) технологічна кооперація елементів кластера на основі участі в ланцюжках створення доданої вартості, причому конкуренція всередині кластера не виключається;
- 3) поєднання спеціалізації та диверсифікації;
- 4) інноваційність.